Ο ΠΙΑΝΙΣΤΑΣ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

Πηγή: ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ Σελ.: 99 Ημερομηνία έκδοσης: 01-11-2020

Επιφάνεια: 1170.4 cm² Αρθρογράφος: Κυκλοφορία: 55380

Θέματα: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Τα κείμενα του Φελισμπέρτο Ερνάντες έχουν μια απλότητα ανεπιτήδευτη, έχουν κάτι το αγέραστο, το ανθεκτικό, το διαχρονικό

FELISBERTO HERNANDEZ
Κανείς δεν άναβε τα φώτα
Μετάφραση – Επίμετρο Γεωργία Ζακοπούλου. Εκδόσεις Μεταίχμιο, 2020, σελ. 208, τιμή 13,30 ευρώ

Ο πιανίστας των λέξεων

Κυκλοφορεί επαυξημένη και ολοκληρωμένη η εμβληματική συλλογή **«Κανείς δεν άναβε τα φώτα» του Φελισμπέρτο Ερνάντες**, ενός πρωτότυπου και απολαυστικού δεξιοτέχνη της έκπληξης

ΤΟΥ **ΓΡΗΓΟΡΗ ΜΠΕΚΟΥ**

Νότια Αμερική, Ουρουγουάη, αρχές του 20ού αιώνα. Ενα αγόρι (γεννημένο σε μια οικογένεια που αντιμετωπίζει σοβαρά οικονομικά προβλήματα και μετακινείται συνεχώς) αποτυγχάνει στις εισαγωγικές εξετάσεις του Γυμνασίου. Μια φίλη των γονιών του προθυμοποιείται να το βοηθήσει, να το προετοιμάσει καλύτερα ώστε να προσπαθήσει ξανά. «*Δεν ωφελεί, κυρία. Δεν μπορώ να μάθω. Πρέπει να δημιουργήσω*». Αυτός είναι ο *Φελισμπέρτο Ερνάντες* (1902-1964) και είναι τότε μόλις 12 χρόνων. Διερωτάται κανείς αν το συγκεκριμένο περιστατικό συνέβη όντως ή αν αποτελεί μεταγενέστερη προσθήκη στη μυθολογία του συγγραφέα. Πλην όμως δεν έχει και πολλή σημασία αυτό, διότι αν έχουμε αφεθεί έσπω και σε μερικές από τις σελίδες που έγραψε ο ίδιος, είμαστε πεπεισμένοι ότι *θα μπορούσε* να το έχει πει. Βεβαίως, η πρωτεραιότητα κατά την περίοδο της νεότητάς του ήταν η μουσική, υπήρξε άλλωστε πιανίστας, συνόδευε με τις μελωδίες του, μεταξύ άλλων, ταινίες του βωβού κινηματογράφου σε αίθουσες των προαστίων του Μοντεβιδέο. Ωστόσο, η υστεροφημία του Φελισμπέρτο (έτσι είναι γνωστός ακόμη και σήμερα στη Λατινική Αμερική και εν γένει στον ισπανόφωνο κόσμο, απλώς με το μικρό του όνομα) δεν οφείλεται στις νότες του αλλά σε κάτι πιο πολύτιμο, στις λέξεις του, σε τούτο το κρυφό και ασίγαστο πάθος.

> *Ο ουρουγουανός συγγραφέας είναι ένας εξόχως προσιτός και φιλόξενος λογοτέχνης, που έχει τη δύναμη να ανταποκριθεί σε ετερόκλητες ευαισθησίες*

Ιδιάζουσα περίπτωση

Παραμένει, κυρίως, ένας πρωτότυπος και απολαυστικός δεξιοτέχνης της έκπληξης, κινούμενος σε εκείνη την πολύτροπη μεθόριο μεταξύ οικείου και ανοίκειου, πραγματικού και ονειρικού, μελαγχολίας και ευφορίας. Τα κείμενά του αποπνέουν μια φρεσκάδα απίστευτη, μια ζωηρότητα θαυμαστή, έχουν μια απλότητα ανεπιτήδευτη, έχουν κάτι το αγέραστο, το ανθεκτικό, το διαχρονικό. Ο Φελισμπέρτο Ερνάντες θεωρείται (από τη φιλολογία και την κριτική) όχι μόνο ένας επιφανέστατος εκπρόσωπος της λογοτεχνίας του φανταστικού (κατ' εξοχήν της μικρής φόρμας), αλλά και ένας από τους καταλυτικούς προπάτορες του «μαγικού ρεαλισμού». Το πρώτο είναι ασφαλώς περιοριστικό ενώ το δεύτερο ίσως οφείλεται σε μια φράση του *Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες*, ότι δηλαδή δεν θα γινόταν ο συγγραφέας που εν τέλει έγινε αν δεν είχε συναντηθεί στη δεκαετία του 1950 με τις ιστορίες του Ερνάντες, ο οποίος, ας το υπογραμμίσουμε, είναι μάλλον ακατάτακτος, για ποικίλους λόγους. Είναι, για να το πούμε κι αλλιώς, μια *ιδιάζουσα* και *αυτόνομη* περίπτωση, η οποία υπερβαίνει όλα τα επιμέρους είδη με τα οποία εφάπτεται (προδήλως ή ενδεχομένως) το λογοτεχνικό του έργο.

Η συμβολή των θαυμαστών

Ο Φελισμπέρτο παντρεύτηκε τέσσερις φορές, εξέδωσε επτά βιβλία και πέθανε (από λευχαιμία) φτωχός και παραγνωρισμένος. Παρά ταύτα, η αξία του κατόρθωσε, ευτυχώς, να αποτινάξει την άδικη λήθη από πάνω της. Σε αυτό συνέβαλαν οι θαυμαστές του, κορυφαίοι συγγραφείς, όπως ο *Χοΐλιο Κορτάσαρ*, ο *Ιταλο Καλβίνο* ή ο *Ρομπέρτο Μπολάνιο*.
Πρόσφατα κυκλοφόρησε επαυξημένη και ολοκληρωμένη από το Μεταίχμιο η συλλογή διηγημάτων *Κανείς δεν άναβε τα φώτα* (*Nadie encendia las lámparas*, 1947), με την οποία εγκαινιάστηκε η ώριμη φάση της δημιουργίας του Φελισμπέρτο Ερνάντες. Ο ουρουγουανός συγγραφέας είχε παρουσιαστεί για πρώτη φορά στα ελληνικά το 2003, από τον ίδιο εκδότη και την ίδια μεταφράστρια, τη **Γεωργία Ζακοπούλου**, η οποία σε εκείνη την ομότιτλη έκδοση είχε συμπεριλάβει τα περισσότερα (έξι από τα δέκα) και είχε προσθέσει και δύο ιστορίες από την κατοπινή αλλά εξίσου σημαντική συλλογή *Το πλημμυρισμένο σπίτι* (*La casa inundada*, 1960). Εν προκειμένω η Ζακοπούλου, εκτός του ότι έχει εργασεί εκ νέου πάνω στις παλαιότερες μεταφράσεις της, παραδίδοντας έτσι αψεγάδιαστο το σύνολο των ιστοριών του Ερνάντες, έχει προσθέσει τώρα ένα αναλυτικό επίμετρο, το οποίο καλύπτει τόσο την εργοβιογραφία του όσο και την πρόσληψή του.
Αξίζει να αντιμετωπίσουμε, ύστερα από σχεδόν μια εικοσαετία, το *Κανείς δεν άναβε τα φώτα* ως ένα νέο βιβλίο, να μη χαθεί αυτή η υπέροχη συλλογή μέσα στον γενικότερο εξισωτικό ορυμαγδό. Μια βασική παράμετρος είναι ότι, αν μη τι άλλο, ο Φελισμπέρτο είναι ένας εξόχως προσιτός και φιλόξενος συγγραφέας, που έχει τη δύναμη να ανταποκριθεί σε ετερόκλητες ευαισθησίες. Και κάτι ακόμη, έχει χιούμορ, ένα γλυκύτατο χιούμορ, δηλαδή η λαμπερή ματιά του δεν διαπερνά μονάχα τις σκοτεινές γωνιές της συνείδησης ή του αισθήματος, αλλά αναδεικνύει και τις ευτράπελες διαστάσεις της ανθρώπινης συνθήκης.

Μια γρήγορη ματιά στα διηγήματα

Στο πρώτο, εμβληματικό διήγημα ένας βαριεστημένος συγγραφέας διαβάζει σε ένα παλιό σαλόνι την ιστορία μιας γυναίκας που πηγαίνει κάθε τόσο σε μια γέφυρα με σκοπό (να καταφέρει) να βάλει ένα τέλος στη ζωή της. Το κοινό ξεσπά, κάποια στιγμή, σε γέλια.
Το *Μπαλκόνι* που ακολουθεί είναι μια αριστουργηματική ιστορία, το πλέον χαρακτηριστικό δείγμα της γραφής και της εικονοπλαστικής δεινότητας του Ερνάντες, ένα κείμενο καμωμένο από τις ποικίλες μορφές που ενδύεται η σιωπή. Εδώ μια παράξενη κοπέλα, σε κατάσταση ιδιότυπου εγκλεισμού, εξομολογείται ότι ο καλύτερός της φίλος είναι το προσωπικό της μπαλκόνι και, μετά από μια καταστροφική καταιγίδα, ισχυρίζεται ότι το μπαλκόνι της δεν κατέρρευσε αλλά αυτοκτόνησε.
Στον *Ταξιθέτη* ο πρωταγωνιστής διαπιστώνει σταδιακά πως έχει «*ένα φως μέσα στα μάτια μου που μου επιτρέπει να βλέπω μέσα στο σκοτάδι*», κάτι που θα του φανεί χρήσιμο στην ερωτοτροπία του με μια υπνοβάτισσα.
Το *Εκτός από τη Χούλια*, πιθανώς το πιο αινιγματικό διήγημα της συλλογής, είναι η ιστορία δύο φίλων και ενός τούνελ που συνιστά μια αλληγορία για την ουσία του εαυτού και την αναγκαιότητα της μοναξιάς.
Στο *Η γυναίκα που μου έμοιαζε* ένα άλογο ανατρέχει στο παρελθόν του, τότε που ήταν άνθρωπος. Μια σπουδή του Ερνάντες πάνω στην ταυτότητα και στην ελευθερία.
Στα διηγήματα *Η πρώτη μου συναυλία* και *Η σκοτεινή τραπεζαρία*, οι αφηγητές είναι πιανίστες, ο μεν αγωνιά μπροστά στο ενδεχόμενο μιας καλλιτεχνικής πανωλεθρίας, ο δε έχει πέσει στην ανάγκη μιας πλούσιας χήρας, της κυρίας Κούκλας, η οποία προσπαθεί να ξεπεράσει μέσω της μουσικής τον λεγάμενο, την ανδρική προδοσία.
Η *Πράσινη καρδιά* είναι ένα συγκινητικό διήγημα για την παιδική ηλικία και τις αναμνήσεις, για το πώς οι τελευταίες ανακινούνται και μεταπλάθονται. Μαθαίνουμε, επίσης, τι είναι το *νιαντού*.
Τα *Επτά «Το Καναρίνι»* είναι η πιο σύντομη και αλλόκοτη ιστορία της συλλογής, όπου μια εταιρεία εμβολιάζει την πελατεία της.
Και τέλος, *Οι δύο ιστορίες* είναι ουσιαστικά μια καταβύθιση στο συγγραφικό εργαστήρι του ίδιου του Ερνάντες. Φελισμπέρτο, θα ανάψει όλα τα φώτα των αναγνωστικών σας προσδοκιών!